

Apologetik efter Schleiermacher

Den tyske teologen Friedrich Schleiermacher (1768-1834) är en av de mest inflytelserika moderna teologerna. Han levde i en tid då både upplysningens rationalism och romantiken var kritiska mot kristen tro och religion i allmänhet. Schleiermacher försökte försvara religionen från den framväxande kritiken hos den bildade och kulturella eliten i sin tid. Men hans försvar hade ett högt pris – han sålde kristendomens relation till verkligheten. I ett lika desperat som briljant försök omkonstruerade han grunden för kristen tro (vilket traditionellt varit historiskt) till en subjektivering av tron. De anspråk den kristna tron gjorde på verkligheten reducerades till en korrelation till människans "intuition" och "känsla av absolut beorende" (*gefühl*).

Schleiermacher följde här den något tidigare filosofen Immanuel Kant (1724-1804) som också ville rädda religionen från den bildade elitens kritik. Kant avvísade möjligheten att tron kunde ha en teoretisk grund, d.v.s. att påståenden om Gud eller uppståndelsen varken kunde vara sanna eller falska. De var s.k. "a-teoretiska" påståenden, för de var inte påståenden som försökte säga något om hur verkligheten är. Kant försökte istället att legitimera tron på att Gud finns genom moralen. Utan Gud, även om han är teoretiskt obevisbar, har moralen ingen grund. Därför "postulerade" Kant att Gud måste existera.

Schleiermacher gick ett steg längre. Han menade att religionen inte heller var grundad i moralen – han gav därmed kristendomens bildade kritiker rätt i mångt och mycket. Men han var inte beredd att ge upp religionen för det. Den religion som blir kvar är av en art som inte kan begreppsliggöras eller har något med människans moral att göra: "Religionens väsen är varken tanke eller handling

Theofilos

Utgivare:

Theofilos, Mediehøgskolen Gimlekollen,
Servisboks 410, 4604 Kristiansand, Norge

Adress:

Sverige: Theofilos, CredoAkademin, Rehnsgatan 20,
113 57 Stockholm

Norge: Theofilos, Damaris Norge, Mediehøgskolen
Gimlekollen, Postboks 410 Lundsiden,
4604 Kristiansand, Norge

www.theofilos.nu

Redaktion: red@theofilos.nu

Prenumeration: post@theofilos.nu

Ansvarig utgivare:

Stefan Gustavsson

Huvudredaktör:

Lars Dahle

Redaktion:

Stefan Lindholm, Eivind Algrøy och
Margunn Serigstad Dahle

Utgivning:

Tidskriften utkommer med 4 nr per år.
Nästa nr kommer ut i juni 2011

Prenumeration per år:

Sverige: (svenska kr)

295 kr, Student 195 kr, stödprenumeration 500 kr

Norge (norska kr):

295 kr, Student 195 kr, stödprenumeration 500 kr

Övriga Europa 325 svenska kr

Sverige: betala till plusgiro 154 79 93-4

Norge: Bestill via epost, eller brev med navn,
adresse och evt epostadresse! Faktura sendes.

Produktion:

Textorama, Box 427, 573 25 Tranås, Sverige

utan intuition och känsla. Den söker genom intuitionen kontakt med universum som helhet”.

Dessa tankar om religion har gett stora återverkningar i europeisk teologi och kultur. De nordiska länderna är inget undantag. I Sverige fördes denna tradition vidare vid Lunds universitets teologiska institution genom Gustaf Aulén (1879-1977) och Anders Nygren (1890-1979), båda professorer i Lund och sedermera båda biskopar i Strängnäs respektive Lunds stift. Auléns och Nygrens a-teoretiska kristendomstolkning ledde fram till den dräpande kritiken av kristendomens sanningsanspråk, eller avsaknaden därav, i svensk teologi genom Ingemar Hedenius (1908-1982) *Tro och vetande* 1949. En bok som för många blev (den slutgiltiga) anledningen att lämna tron för gott eller, alternativt, fly in i en subjektiverad och skyddad kristendom som inte var åtkomlig för kritik. Generationer av präster och lärare har blivit undervisade i denna teologi även om vi numer kan skönja en ny öppenhet i svensk teologi.¹

En sak som ofta glöms bort i sammanhanget är att både Kant och (kanske ännu mer Schleiermacher) försökte i sin tid och situation försvara den kristna tron, d.v.s. de bedrev apologetik. Men försvaret blev istället en förlustreträtt, en kompromiss som vi fortfarande inte återhämtat oss ifrån. Konsekvensen av Schleiermachers och Kants apologetik är en separation av verkligheten i två sfärer – tro och vetande, förnuft och känsla, det offentliga och det privata.

Vad vi behöver är en apologetik som istället kan sammanföra dessa två sfärer. Annars kommer den kristna tro att förbli en privatsak, något som man inte kan diskutera offentligt. Det innebär en apologetik som inte endast argumenterar med förnuftet (eller känslan eller tron etc.) utan demonstrerar den kristna trons sanning på livets alla områden; att kristen tro beskriver verkligheten som den är. Först då kommer den kristna tron inte bara att bli relevant igen utan också sann mot sitt ursprung. Först då kommer den kristna tron kunna försvaras och också kunna peka ut inkonsekvenser i andra sätt att se på och leva i världen. För världen skapades av Gud och den är gjord så att vi kan leta oss fram till honom eftersom att den innehåller gränser och karaktärsdrag som vittnar om en Skapare (Apg. 17:26-8). Det är till denna skapelse som den kristna tron är det starkaste genväret. Alla andra svar kommer att reducera tron till något den inte är, så som Kant (moral) och Schleiermacher (känsla). Evangeliet talar om skapelsen – inte för att det står skapelsen emot utan för att det är själva hjärtat i Guds pågående skapelseverk. Alltså behöver vi inte sälja ut den kristna trons sanning, för den berör allt, hela verkligheten i dess fullhet.

Må Gud höra vår bön och bistå oss!

I detta nummer...

Slaveri, lidande och helvetet är de svåra ämnen som tre av våra författare tagit sig an i detta nummer. Först är vi både stolta och tacksamma för att fått tillåtelse